

LIA PIANO

PLANIMETRIA D'UNA
FAMÍLIA FELIÇ

Traducció de Pau Vidal

Empúries

narrativa

Lia Piano

Planimetria
d'una família feliç

Traducció de Pau Vidal

Editorial Empúries

Barcelona

Títol original: *Planimetria di una famiglia felice*
© 2019 by Lia Piano
First Italian edition Giunti Editore S.p.A/Bompiani

Primera edició: abril del 2021

© de la traducció: Pau Vidal Gavilan, 2021

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Realització Planeta
DIPÒSIT LEGAL: B. 3.553-2021
ISBN: 978-84-17879-86-0

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor; la llei preveu sancions per als infractors.

Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra, a través del portal www.conlicencia.com o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Tots els drets reservats.

TAULA

Nota de l'autora	11
1. Corredor, del verb <i>córrer</i>	13
2. L'alegria d'un terraplè	19
3. A la planta baixa fa vent	33
4. El galliner col·lectiu	45
5. L'habitació de la Maria	55
6. La cripta del peix a la Nasis.	69
7. Les habitacions de convidats	87
8. Les persianes ajustades	101
9. Preparats per virar.	119
10. La soledat d'un pilar	131
11. Tres habitacions per a ella.	137
12. La balada del soterrani	151
13. Porta, del verb <i>emportar-se</i>	167
14. L'obertura	177
15. Set peus i deu polzades	183
Gràcies.	193

CORREDOR, DEL VERB CÓRRER

Cada matí la mateixa comèdia. Entrava a l'habitació, obria finestres i llençols i engegava a plens pulmons:

—*Jettala, jettala a mari / si la pigghja lu piscicani / si la pigghja lu piscitunni, / jettala a mari 'mpundu, 'mpundu.**

—Eh?

—Alça't, que és tard.

—Què?

—Alça't, lleva't, xiqueta.

La Maria va aparèixer a la segona meitat dels setanta, quan els meus pares van decidir de tornar a Itàlia. El pare estava a punt de fer els quaranta, la mare tot just passava dels trenta. En deu anys havien estat capaços de canviar tres vegades de país i de celebrar cada trasllat amb un fill. Però ara havia arribat l'hora de convertir-nos en una família tradicional, per això s'havien comprat una casa com déu mana i s'havien embarcat en la seva empresa més arriscada: fer-se normals.

* «Llança-la, llança-la a mar, / que l'entomi un peix espasa, / que l'entomi una tonyina, / llança-la a mar al fons de tot». En calabrès a l'original. (N. del t.)

El primer pas havia estat buscar-nos, a mi i als meus germans, una mainadera que s'ocupés de nosaltres i de la nostra educació. Una institutriu. Durant les setmanes que es va allargar el procés de selecció van desfilar per la sala austeres senyorettes germàniques, rodanxones *au pairs* angleses amb la pell ja cremada pel sol de maig i escardalenques *mademoiselles* franceses amb monyo alt. Fins que la mare, en una d'aquelles ziga-zagues de la lògica que han marcat el destí de la meva família, la va triar a ella.

Concepita Maria, es deia: calabresa, acabada d'emigrar a la Itàlia del Nord des del cor de les muntanyes de la Sila amb els seus tretze fills i el marit, un expresidiari que es deia Carmelo. El dia dels fets, davant el desconcert i els dubtes del pare, la mare va ser inamovible:

—És d'aquelles persones que porten sort, ho té escrit a la cara.

Cosa que va ser la salvació de la Maria cada vegada que en feia alguna de prou grossa perquè el pare bramés des del corredor:

—Jo aquesta dona la despatxo!

Els tres germans li responíem a cor:

—No, papa! Que porta sort.

Una carrera bastida sobre la superstició.

També és veritat que alguna limitació sí que tenia, la Concepita Maria, com a preceptora. Per exemple, que era analfabeta. No sabia llegir. Ni tan sols els números, ni que fossin d'una xifra. Dia sí dia no s'equivocava d'autobús per venir fins a casa i aparei-

xia a l'altra punta de la ciutat. La meva instructora particular no va aprendre a escriure el seu nom fins que a mi, a primer de bàsica, no em van ensenyar l'alfabet.

Aleshores vam començar a practicar a la cuina, escrivint als vidres entelats:

—La ema com dues muntanyes, després la boleta amb cama, després el rínxol, després la ratlleta i la boleta amb cama.

—Pasta barrejada?

—El rínxol.

—Pasta amb molla de pa i aladroc, pasta amb patates al forn?

—La ratlleta.

—Tallarines amb xítxeros?

—Què?

—Què vols per dinar, xiqueta?

Quan finalment va aprendre a escriure *Maria* ho va celebrar embriagant-nos tots tres amb Vov, el famós licor d'ou que ella es pensava que eren ous deixatats i prou. No vam arribar mai a *Concepi-ta*, i per a nosaltres tres ja va ser Maria per sempre més.

En canvi, era una moderadora excel·lent. Quan ens barallàvem només tenia una fórmula d'avís:

—No renyiu, xics.

Si no paràvem, si no aturàvem immediatament qualsevol moviment, hi intervenia: es col·locava enmig de la batussa i girava sobre el seu propi eix amb els braços estirats. Un molinet de plantofades que ens estampaven tots tres contra la paret.

De tant en tant els pares també ho van intentar, de proporcionar-li alguna indicació pedagògica:

—Concepita Maria, no troba que seria millor no pegar-los, als nens?

Però en tots aquells anys l'únic resultat d'aquest suggeriment va ser que en comptes de clavar-nos plantofades ens llancés les sabatilles, que es treia amb una agilitat sorprenent. Feia diana sense dificultat des de l'altra punta del jardí. I les sabatilles que portava eren esclòps.

A més tenia una virtut que a casa nostra sempre ha salvat tothom: havia estat bonica. No sé fins a quants fills o quants anys de feina, perquè en aquell moment els adults em semblaven tots igual de vells. Però ara ho sé, que havia fet goig. I d'aquella bellesa n'havia conservat el mínim necessari perquè el meu germà Marco se n' enamorés. Se n' enamorés com ho pot fer un nano insolent i tímid, mig tanoca i més carregat d'hormones que un cavall de competició. Per al meu germà festejar-la consistia en una sola acció, repetida obsessivament cada dia de bon matí: saltar-li a sobre.

Era evident que en Marco no hauria sabut què fer, si ella s'hagués deixat. Ell ho sospitava, i ella ho sabia perfectament, per això reaccionava amb l'esborronament foteta amb què les dones de món tracten els adolescents.

Cada matí, al corredor dels dormitoris del primer pis, tenia lloc la mateixa escena desoladora: en Marco obria d'una empenta la porta del lavabo i es llançava al galop cap a la Maria, que fugia xisclant.

—Mari, vine que et vull posseir! —grallava ell, que ja tenia l'esma necessària però encara li fallava el llenguatge.

—Mare de Déu del mont, dixa'm!

—T'anhelo tota, Mari!

—Déu me'n guard! Tindrè de posar una barrera, fill.

I tanmateix en aquell corredor hi corria una altra cosa, una cosa que el meu germà no sabia dir, per això deixava que ho digués el cos, llançat a tota velocitat contra la Maria. Alguna cosa que només ella podia entendre realment, i en aquell joc de clavar-li empentes i ventar-li bufes per treure-se'l de sobre també hi havia una carícia, ben amagada. I hauria pogut durar tota la vida si un dia no hagués arribat l'adult que sempre apareix per esguerrar-ho tot.

En efecte, el pare va obrir la porta just al moment que la Concepita Maria acabava de passar engegant mecàsums i va ser investit de ple pel meu germà, nu de pèl a pèl, que aquell dia s'havia guarnit amb una bossa d'escombraries al cap. Pocs instants després qui fugia era ell, amb el pare empaitant-lo i la Maria darrere de tots dos.

Tancats al lavabo, a través del vidre esmerilat de la porta només es veien les dues siluetes: el pare dret i el meu germà capcot i amb la cigala encara ben dreta.

—Això són les grans idees de la teva mare. Però tu veus el que estàs fent? N'ets conscient? Però ja et funciona, el cervell?

—No, papa, què dius.

—I fes el favor de treure't aquesta bossa del cap.
I no riguis.

—Si no ric, papa.

—I treu-te les mans de davant. No, torna-les-hi a posar. I vesteix-te, cap de suro.

Al cap d'un mes en Marco va marxar a Mallorca en una sortida arqueològica. A l'últim moment li van trobar una plaça en un grup de jubilats americans. Però potser no van resultar els únics habitants de l'illa. En tornant duia una petxina en forma de cor penjada al coll i va deixar d'encalçar la Maria pel passadís. Però ella encara va continuar molts anys despertant-nos amb la cançó dels nens que acabarien devorats pels peixos:

—*E si la pighja lu piscitunni, / jettala a mari
'mpundu, 'mpundu.**

* «Que l'entomi una tonyina, / llança-la a mar al fons de tot». En calabrès a l'original. (*N. del t.*)